

Kansainvälisyys jatkokoulutuksessa

Kansainvälistymisstrategia on yksi tärkeimpiä Suomen yliopistojen koulutusohjelmiatarjontaa ja henkilöstöpolitiikkaa ohjaavia tiedepoliittisia toimintaperiaatteita. Uutta ei ole tieteen kansainvälisyys, sillä tiedeyhteisö on vuosisatojen ajan rakentunut kansainvälisten verkostojen ja liikkuvuuden kautta toteutuvaan ylijarjaiseen ajatusten vaihtoon. Sen sijaan uutta on kansainvälisyyden ymmärtäminen ”strategiana”, so. välineenä saavuttaa liikemaailmasta omaksuttujen mallien mukaisia taloudellisia päämääriä.

Kansallinen tiedeyhteisö ja yliopiston ihanne kansallisena sivistyslaitoksena, kuten myös myöhemmät kansalliset tutkijakoulut, ovat 1800-luvun kansallisuusaatteen pitkäaikaisseurauksia. Mutta ne ovat käsitteinä ja käytänteinä siirtymässä nopeasti suomalaisen tieteen lähihistoriaan. Niiden nousussa ja kukoistuksessa oli kansainvälisellä tiedeyhteistyöllä kuitenkin olennainen rooli. Kansallinen kansainvälistymisstrategia eroaa menneiden vuosikymmenten kansainvälisestä tiedeyhteistyöstä paitsi taloudellisen rationaliteetin osalta myös siinä, että tiedeyhteistyön perusolettamus oli monikielisen, erilaisista kansallisista kentistä muodostuvan maailmanlaajuisen tiedeyhteisön sisäinen vuorovaikutus. Edes kylmä sota ei pystynyt kokonaan estämään tämän monikielisen yhteisön verkostoja toimimasta.

Nykyinen kansainvälistymisstrategia taas nojaa yhä enenevässä määrin englannilla (usein melko kehnolla) artikuloituvaa tieteen yksiiänistyvään massatuotantoon. Suomessa strategian nurjiin puoliin kuuluu myös yksisilmäinen kansainvälisyyskäsite, jonka näkökulmasta suomalainen tutkija ei voi lähtökohtaisesti olla ”kansainvälinen” tutkija.

Globaalissa mittakaavassa kansainvälisyyden välineellistämisen nurjia puolia on muun muassa nuorista tutkijoista muodostuva akateeminen prekariaatti. Se puetaan tiedepoliittisessa puheessa myönteisenä esitetyn akateemisen mobiliteetin kaapuun. Tosiasiassa se on välittömässä syy- ja seuraussuhteessa uusliberaaliin akateemiseen talouteen, jossa tieteen tekeminen ei voi tapahtua ilman voiton tekemistä. Valtioiden rajat ketterästi ylittävä postdoc-prekariaatti on edullista pätkätyövoimaa, johon yliopistotoimijoiden ei tarvitse työnantajana sitoutua. Toisin sanoen kansainvälistyminen tapahtuu nyky-yliopistossa aidon, tieteenteosta nousevan tarpeen ja toisaalta tiedepoliittiseen päätöksenteon tuottamien taloudellisten kannustimien yhteisvaikutuksesta.

Myös VIE-tutkimuksen jatko-opiskelu on viime vuosina kansainvälistynyt. Yhä useammat suomalaiset väitöstutkijat suorittavat vierailujakson ulkomaisessa yliopistossa, ja suomalaisissa yliopistoissa työskentelee ulkomaalaisia väitöskirjan tekijöitä. Vuonna 2016 Koneen säätiön avustuksella toimintansa aloittanut FRRESH-verkosto vastaa kansainvälistyvän jatko-opiskelijatoiminnan tarpeeseen kotimaassa. *Finnish-Russian Network of Russian and Eurasian Studies in Social Sciences and Humanities* (FRRESH) -verkostoa koordinoi Aleksanteri-instituutti ja sen ensimmäinen yhteistyöpartneri on Pietarin eurooppalainen yliopisto.

FRRESH-verkosto perustettiin sen jälkeen, kun Helsingin yliopisto uudisti tohtorinkoulutusohjelmansa. Uudistuksen pyörteissä Aleksanteri-instituutin koordinoima Venäjän ja

Itä-Euroopan tutkimuksen menestyksekkäästi toiminut tohtorikoulu sulautettiin HY:n valtiotieteellisessä tiedekunnassa toimivaan poliittisten, yhteiskunnallisten ja alueellisten muutosten (PYAM) tohtoriohjelmaan. Uusien tohtoriohjelmien ensimmäisellä hakukierroksella kävi selväksi, että VIE-alue tutkimuksen väitösohjaukselle oli edelleen suuri tarve. Merkittävä osuus PYAM-ohjelman ensimmäisen sisäänoton hakemuksista kohdistui nimenomaan VIE-tutkimukseen. Samaan aikaan Aleksanteri-instituutin kansainvälinen toiminta oli alkanut kantaa hedelmää: hakemusten joukossa oli huomattava määrä ulkomaisia väitöstutkijoita.

FRRESH-verkosto järjestää kansainvälisiä jatko-opiskelija seminaareja ja kesäkouluja Suomessa ja Venäjällä. Kesäkoulun ja talviseminaarin workshop-toiminta tarjoaa väitöstutkijoille mahdollisuuden saada ohjausta eri alojen asiantuntijoilta. Ohjaajiksi kutsuttujen tutkijoiden luennot tuovat jatko-opiskelijoiden ulottuville myös sellaisia aluetutkimuksen näkökulmia ja teemoja, joita heidän oma väitöstutkimuksensa ei välttämättä käsittele. Workshoppeissa työskentelyssä on oleellista myös vertaispalautteen saaminen sekä mahdollisuus jakaa kokemuksia väitöstyön solmukohdista muiden jatko-opiskelijoiden kanssa.

FRRESH-verkoston puitteissa on toistaiseksi syntynyt jatko-opiskelijoiden yhteispaneeleita muun muassa ASEEES- ja Basees-konferensseissa. Tätä kirjoittaessa verkoston parissa syntynyt suomalais-venäläinen väitöstutkijaryhmä on matkalla Ukrainan Lvivissä järjestettävään The International Association for the Humanities – MAG (Mižnaridna Asotsiatsija Gumanitarijiv) -järjestön konferenssiin.

FRRESH-verkosto alkoi Aleksanteri-instituutin ja Pietarin eurooppalaisen yliopiston yhteistyönä mutta on laajentunut yhteistyöksi myös Bremenin yliopiston Forschungsstelle Osteuropa (FSO) eli Itä-Euroopan tutkimuskeskuksen kanssa. Keskukseen johtajan Susanne Schattenbergin jälkeen Orilammen kesäkouluun saapuu tänä vuonna keskuksen varajohtaja Heiko Pleines bremeniläisen opiskelijaryhmän kanssa. Monet bremeniläiset, pietarilaiset ja suomalaisissa yliopistoissa väitöstutkimusta tekevät fresshiläiset ovat olleet mukana kesäkoulussa ensimmäisestä kerrasta alkaen.

Verkoston johtajan **Vladimir Gelmanin** ja koulutuspäällikkö **Ira Jänis-Isokankaan** aloitteesta Helsingin yliopiston ja Pietarin eurooppalaisen yliopiston yhteistyö on tiivistynyt. Koneen säätiön tuella Aleksanteri-instituutissa työskentelee pietarilaisia jatko-opiskelijoita YRUSH-apuraharahoituksella.

FRRESH-verkoston toiminta osoittaa, että kansainvälinen yhteistyö on valtava resurssi nuorille tutkijoille. Korkeatasoisen tieteellisen yhteistyön lisäksi verkoston tapahtumissa jaetaan kokemuksia nuorten tutkijoiden kansainvälisistä uranäkymistä ja etsitään keinoja selviytyä yhä epävakaammaksi käyvien työsuhteiden ja koventuvan rahoituskilpailun paineissa.

Veikko Somerpuro

Sanna Turoma

Kirjoittaja on FRRESH-verkoston varajohtaja ja YRUSH-ohjelman johtoryhmän jäsen.